

VLĂSTARUL

REVISTA LICEULUI „SPIRU HARET“

APARE LUNAR

Vlăstarul Revista elevilor liceului «Spiru Haret» pășește în al III-lea an al activității sale. Elevii au prilejul și acum să dea la iveală producțiunile lor literare și științifice, pornite din inspirația cursurilor sau din imaginație proprie.

La înfăptuirea gândurilor frumoase ce călăuzesc pe colaboratorii acestei publicații școlare, sunt chemați elevii din toate clasele, fiindcă pentru toți e scris «Vlăstarul», de toți e susținut, de toți e citit.

Urăm elevilor noștri spor la muncă, entusiasm și bună inspirație!

V. V. H.

Din epoca de formare a neamului românesc

— Considerațiuni istorico-geografice —

Lumea latină de astăzi se întinde peste o mare parte din ținuturile europene care au aparținut odată împărăției romane. În Italia, în Spania, în Gallia, în Peninsula Balcanică și în Dacia se vorbea în veacul al II-lea d. Chr. latinește. Astăzi, afară de Peninsula Balcanică, toate țările citate mai sus sunt state latine. Francezii, Italienii, Spaniolii, Portugezii formează în apus blocul romanic. În răsăritul Europei, izolați în masa slavă, sunt astăzi Românii, complet despărțiți de popoarele romanice apusene.

Că elementul romanic sud-dunărean—representat prin Aromâni — e astăzi la el acasă, suntem mai mult ca siguri. Ar fi o absurditate să-i mai atribuim o origine nord-danubiană. Tot așa de absurd ar fi să-l considerăm descendent al populației — dacă ar fi existat o astfel de populație — stabilite în Moesia de Aurelian, după părăsirea Daciei.

Când studiem istoria Românilor și căutăm să lămurim origina și formarea neamului nostru, admitem — avem destule argumente pentru aceasta — că influența romană în Dacia începuse cu mult înainte de Traian. Cum s'a introdus însă această influență? Se știe că Peninsula Balcanică fusese romanisată înaintea Daciei. Prin Peninsula Balcanică a primit deci vechea Dacie cultura romană. În veacul al II-lea d. Chr. graiul latin era răspândit în răsăritul Europei.

Cu toții știm însă ce se petrece în veacul al III-lea. În 271, Aurelian retrage numai administrația romană din Dacia; populația băștinașe a acestei țări își continuă vieța de mai înainte, fără să se miște din loc. Ce se petrece însă în sudul Dunării? Ce s'a întâmplat cu elementul romanic locuitor al Peninsulei? Conviețuit-a el cu barbarii veniți de la Nord? Retrasu-s'a el în sudul Peninsulei? Teoria că o parte din elementul romanic a emigrat mai spre sud o admitem până la un punct, însă ne-am putea întreba: de ce nu s'a purtat și el cu barbarii ca și frații săi nord-danubieni? De ce n'a fost el în stare să asimileze noua populație venită, cum a făcut și elementul romanic nord-danubian? Cum se face că peste tot unde au pătruns popoarele barbare, au fost asimilate de cele băștinașe — înțeleg prin aceasta că au adoptat limba băștinașilor — cum s'a întâmplat bunăoară în Franța, Spania, Italia și Dacia? De ce numai elementul romanic al Peninsulei Balcanice n'a fost în stare să asimileze pe Slavi, ei dimpotrivă aceștia l-au absorbit mai în întregime, căci ce reprezintă astăzi infimul număr al Aromânilor? Și a fost numeros elementul romanic sud-dunărean. Chiar unii etnografi slavi — Jirececk, Cvijic — a căror imparțialitate nu se poate pune la îndoială, recunosc că o bună parte din populația slavă de astăzi a Peninsulei Balcanice a fost odinioară romanică. Și acum când comparăm cele întâmplate în nordul Dunării cu cele din sudul marelui fluviu, un mare semn de întrebare ni se pune înaintea. Cum a avut neamul românesc din nordul Dunării atâta vigoare ca să absoarbă elementele străine? De ce n'au fost în stare și Românii balcanici să facă acest lucru?

Când studiem geografia României și aceea a Peninsulei Balcanice, suntem isbiți de deosebirile de relief care există

Între aceste două țări. România oferă cea mai perfectă simetrie în privința reliefului său: în mijlocul țării e podișul Transilvaniei închis de munții Carpați și Apuseni; de jurîmprejurul munților se succed în formă de amfiteatru sau de trepte celelalte forme de relief, dealuri, șesuri, lunci. Era deci natural ca elementul romanic nord-dunărean întărit în puternica cetate a Transilvaniei să reziste barbarilor. În Peninsula, nu vedem nicăeri un podiș bine adăpostit în care un popor să-și poată menține integritatea, peste tot numai văi ascunse care brăzdează în mod neregulat țara. Munții închid văile, adăposturi puțin sigure pentru integritatea unui popor. Era firesc ca elementul romanic la venirea Slavilor să se fi fărâmițat într-o puzderie de insule înconjurate de populație străină.

Ca să ne convingem și mai bine că acest lucru s'a întâmplat întocmai, n'avem decât să ne uităm la starea de astăzi a populației romanice care locuiește Peninsula. În Tesalia, Albania, Macedonia, se găsesc o mulțime de insule aromânești în imensa masă de popoare străine. Acest lucru trebuie să se fi întâmplat și în Evul mediu, când s'a format neamul românesc. Puținele insule care se mai găseau în veacul al XIX-lea în Vechea-Serbie și în Bulgaria, au dispărut odată cu formarea celor două state balcanice (Serbia Bulgaria). Cele din fosta Turcie au dăinuit și dăinuiesc până astăzi.

Geografia deci ne lămurește de ce în aceleași împrejurări istorice, cele două elemente romanice răsăritene au avut o soartă așa de deosebită. Trebuie să mai luăm însă în considerație și ocupația prin excelență păstorească a Aromânilor în Evul mediu. Transhumanța a fost cauza de naționalizării lor. Lipsa unui colțșor de pământ pe care să-l cultive și să-l iubească, a fost marea nenorocire a elementului românesc sud-dunărean. Când ne întoarcem însă privirile spre nordul Dunării, vedem masa indestructibilă a Românismului în mijlocul Slavilor. Câtă vigoare, demnă de admirație, a avut poporul românesc ca să se poată menține în noianul de popoare străine!

Vedem prin urmare că problema pusă la început se poate desluși numai bazându-ne pe considerațiuni geografice. Se dovedește deci încă odată strânsa legătură dintre geografie și istorie.

VALERIU PAPAHAĞI

Avrigul

Între frumoasele și pitoreștile împrejurimi ale Sibiului se numără și Avrigul, satul românesc din munții Făgărașului, străjerul neadormit al românismului în timpul dominațiunii cotoșitoare maghiare.

Pe lângă marele nume ce-l evocă, pe lângă meritul de a ne fi dat pe cel mai mare dascăl al Românilor, Avrigul mai are pe acela de a fi trimis neconținut rânduiri noi de luptători pe frontul românismului, amenințat atâta timp de cotoșirea maghiară.

După două ore de mers cu trenul dela Sibiu, după ce lași în urmă și frumoasa și mănoasa câmpie a Făgărașului, intri în regiunea muntoasă. Din goana trenului vezi satele frumos orânduite de gospodării românești. Întâiu din depărtare, apoi din ce în ce mai aproape, apar falnicile păduri de brazi. Fără să vrei te gândești, văzând acești brazi drepecți, la românii noștri, cari de-alungul anilor, cu toate asprimitile vremii, au rămas veșnic drepecți, nestrămutați în vechea lor credință strămoșească.

Intrăm în Avrig. Ne simțim cu toții înalțați sufletește pentru că pășim pe locurile unde odinioară și-a petrecut viața marele învățător al neamului „Gheorghe Lazăr”.

Sat curat, frumos, Avrigul are un aspect patriarhal. Casele curate, cu brăe, acoperite cu țigle, pe a căror frontispicii stă scris „Casa edificată în anul dela Hristos... zidită de maestru...”, se înșirue în linii lungi și drepte dela un capăt la altul al satului. Am rămas mirat de întrebuintarea cuvântului „edificiu, edificat”. Să se fi pătruns oare și ei de spiritul școalei Latiniste?

În mijlocul satului se înalță mândră școala lui Gheorghe Lazăr, alături de falnică biserică românească, acești doi puternici sprijinitori ai românismului, ce și-au dat veșnic mâna când nouri negri au plutit deasupra românilor.

Mergând prin sat, vezi ici-colo, case cu unul sau două etaje, pe care este scris: „Cooperativa română avrigeană”, „Casa de economie și credit” și altele. Totul îți dovedește aci un puternic spirit de cooperare între Români, cari individualiști de felul lor, s'au izolat de Ungurii, cari au căutat veșnic să-i domine.

Primul gând ce l'am avut în Avrig, a fost să mergem la mormântul lui Gheorghe Lazăr, care se află chiar în curtea bisericii. Ne îndreptăm pașii spre biserică. Aceasta se înalță falnică în mijlocul satului, mândră parca de rolul său de a fi ținut strâns legați pe Românii avrigeni. Este înconjurată de un zid gros de cetate. Intrăm prin poarta mare de fier ce stă larg deschisă.

În mijlocul curții, un mic monument de marmoră, ridicat de unul din discipolii săi, ne spune că acolo se odihnește corpul lui Gh. Lazăr. O inscripție scrisă cu litere cirilice exprimă câteva cugetări ale sale.

Plecăm de aci cu amintirea marelui învățător în suflet.

De numele lui Gheorghe Lazăr se leagă numele ocrotitorului său, baronul de Bruckenthal, guvernatorul Ardealului, pe care Maria Tereza, împărăteasa Austriei, în dorința de a-l apropia mai mult de pământul ce avea să-i guverneze, l-a dăruit cu parcul și castelul din Avrig.

Indragostit de tot ce era frumos și artistic, Bruckenthal a înfrumusețat parcul, creiându-i alei largi, străjuite de brazi falnici, tăiate din loc în loc de păraiașe repezi de munte, și care ne oferă astăzi poziții din cele mai pitorești ce se pot admira în țara românească.

Astăzi, atât castelul, cât și parcul aparțin comunității săsești din Sibiu, și servesc ca loc de repaus intelectualilor doritori să găsească un loc liniștit, departe de sbuciumul și șgomotul orașelor.

Unul din păraiașe, prins într'un bazin, oferă locuitorilor castelului, în zilele calduroase de vară, un minunat prilej de a se răcori. Alături de bazin se află o plajă de soare, unde persoanele debile primesc binefăcătoarea căldură a soarelui. Am admirat aci, odată mai mult, spiritul practic, de ordine și tact al germanului. De notat că aci sunt acceptați și românii în aceleași condițiuni.

Pe lângă toate acestea, Avrigul mai posedă o interesantă fabrică de sticlărie și câte-va fabrici de cherestea.

Spre seară, am părăsit Avrigul, ducând în suflet cele mai frumoase impresiuni și arzătoarea dorință de a cunoaște cât mai multe locuri din România-Mare, unde să cunosc pe toți frații români, să-i apreciez și să-i iubesc.

Slavici și școala ardeleană

În vara aceasta, lângă dealurile împădurite ale Panciului, s'a stins din viață Ioan Slavici, ultimul supraviețuitor al marii generații de scriitori, cu cari se mândrește literatura noastră, ultimul dintre literații, cu cari glumea Creangă ori discută Eminescu naționalism.

A murit în mizerie, la o rudă, într'un târgușor, departe de București, de „soarele dela București”, care-i încălzise tot timpul sufletul.

Și în fața sicriului lui Slavici, în fața măreției morții, toate patimele personale s'au prăbușit și toți literații, toate revistele literare într'un mișcător avânt de dragoste și respect au găsit cuvinte calde pentru bătrânul novelist trecut în lumea dreptilor.

Rolul meu e mărginit: omagiul lui Slavici a fost făcut de mulți și cu măiestrie, eu voi aborda, dar, o chestiune mai puțin tratată: literatura contemporană față de Slavici și școala ardeleană precum și condițiile, cari au determinat literatura acestora.

Slavici își face intrarea în literatură, într'o perioadă critică, perioada dintre 1870—1880. Acest răstimp, în afară de bine reputatul talent al lui Alecsandri nu poate fi însemnat de cât prin criticile lui Maiorescu și marele avânt ce-și ia revista „Convorbiri literare” prin noii ei colaboratori. Polemica înverșunată a lui Hașdău, Zamfirescu, Panu și alții cu cei dela „Junimea” cu toată dialectica strălucită a polemicienilor, n'are nici o valoare pozitivă.

La București seceta literară e mult mai pronunțată. Bolintineanu și Heliade încetaseră să mai publice iar sceptorul literarilor și-l disputau (ca odinioară Voltaire cu J. J. Rousseau!) C. Aricescu și Al. Pelimon, în afară de alții, de cari, pe bună dreptate, nici nu se mai aude vorbind. Hașdău, chiar, un temperament neastâmpărat și un spirit satiric își cheltuește forțele în polemici neserioase. Într'o asemenea stare se află literatura noastră. Romanticismul exagerat pătrunsese adânc în poezie și proză iar vicimile se vedeau în noianul de scriitori de acum.

Un curent regenerativ se impunea și din această necesitate se naște mai apoi școala ardeleană în literatură. Cu un program stabilit, tinerii Ardeleni își fac un loc sigur în literatură noastră și dacă epoca lui Eminescu i-a eclipsat pentru un moment, activitatea lor era nestăvilită și înprospătarea ce-o aduceau începuse să se simte.

Producția și activitatea lor marchează o eră stălucită în tânăra noastră artă a scrisului.

Și într'adevăr ei erau cei chemați.

În vechiul regat, pretenții literare nu putea avea decât burghezia, care nu se afla nici decum într'o stare sufletească strălucită. Toți fiind orășeni erau influențați de politică, de literatura la modă, de relele sociale ale timpului și apoi nu cunoșteau aproape de loc viața dela țară: nu puteau deci să ne dea subiecte literare din popor și nu puteau să exploateze în arta lor cel mai bogat și mai niherit material.

Cu totul alta era starea Ardelenilor. Corifeii acestei școli erau ieșiți din mijlocul țărănimii: oameni sănătoși și plini de dragoste de viață, cari-și iubesc pământul și obiceiurile strămoșești. Din punct de vedere ideologic, erau sub influența cultivei germane dela școlile înalte unde au studiat, mai cu seamă, influența mult mai sănătoasă decât aceia ce s'a exersat asupra regășenilor.

Iată deci o deosebire fundamentală de condiții de trai, de mediu între noi și cei din Ardeal: deosebirea producțiilor literare respective este o consecință firească.

Desființarea producțiilor romanice a cerut timp, dar această desființare se datorește, în bună parte, școlii ardelenilor. Societatea noastră era prea mult obișnuită cu operele lui Bolintineanu și ale altora de aceștia. Hașdeu, diriguitorul spiritual al Bucureștilor era romantic în scrieri, ca și ceilalți doi istorici Odobescu și Ureche. Mai târziu, Eminescu chiar, ne dă întreaga lui opsră cu un asemenea colorit.

Romantismul însă, școala literară, trebuia să dispară. Era un imperativ care nu putea suferi nici o îngăduință.

Fiecare școală literară e produsul timpului, al stării sociale și ideologice contemporane. Romanticismul modern era un produs al stării create în urma revoluției franceze, un produs bolnăvicios, care-și trăise cu prisosință traiul și trebuia să dispară ne mai corespunzând timpurilor noi.

În urmă, știința făcuse cuceriri mari în toate domeniile. Metoda analitică și mai ales experimentală din știință trebuia să aibă repercursiuni și asupra literelor: nu mai puteau trăi în secolul adevărului basmele pline de dulcigării ale romanticilor. Aceștia au căzut doborâți de Flaubert și de naturaliști. Și atât de mare a fost influența noilor metode în știință asupra artei în cât, azi e știut de toți că literatura lui Zola e o consecință a studiilor experimentale ale lui Claude Bernard: în amândouă operele metoda e aceeași.

Am făcut această paranteză pentru a probă o dată mai mult influența timpului asupra literaturii și frumoasa evoluție, la care sunt supuse și școlile literare, întocmai ca niște organisme vii.

Trecerea, însă, dela romantism la realism a fost bruscă așa că literații au căzut în defectele lui Zola și altora, cari ne descriu până și părțile cele mai respingătoare ale societăților. Scopul artei nu este acesta și de aceea s'a și făcut schimbarea și s'a născut realismul clasic, al acelor cari ne descriu realitatea cu pana unor clasici.

Viitorul e al lor, e al acestei superioare concepții și lucrul pare a se adevăra: În Franța, unul din cei mai mari fii ai ei Român Rolland ne dă Colas Breugnon o operă cu totul superioară.

Ne mai rămâne de lămurit un singur lucru, de care această școală și mai ales Slavici a fost învinuit.

Anume că la aceștia, în nuvelele sau romanele lor, persoanele acționează numai spre a demonstra un principiu etic aprioric conceput. Apriorismul, fie el cum ar fi e supărător, e deajuns să pomenim cunoscutul roman al lui Barrès: „Les déracinés”, imagine completă a acestui gen de scrieri. Nu e însă cazul cu scriitorii noștri și mai ales cu Slavici. La el atmosfera etică se degajă din acțiunile, din ideile, din suflatele personajelor, pe cari el și le alese din viața de toate zilele și nu e o atmosferă creată de autor din anumite motive și cu anume scopuri. Persoanele acționează cum vor ele pentru că sunt reale, sunt existente, sunt oameni și nu cum ar vrea autorul, fiindcă nu sunt păpuși.

Idealul etic introdus de Slavici în opera sa e unul din marile lui merite. A uni cele mai înalte idei adevărul cu binele și cu frumosul este idealul în artă. Slavici și cu școala realismului clasic l-au atins și pentru acest fapt întreaga artă le rămâne recunoscătoare. Acest ideal atins e meritul școlii ardelenice, acesta e terenul, pe care generațiile de mâine vor clădi apoteza lui Slavici.

El a trecut acum în lumea celor drepti Bătrânul Slavici care a suferit din partea dușmanilor și a noastră pentru o idee scumpă lui a părăsit lumea cu un surâs iertător. Cei care l-au cunoscut vor fi lipsiți de sfaturile lui blajine, foile literare nu vor mai purta bucățile pline de dragoste de pământ și de limba românească ale lui, dar Slavici va fi fericit, acolo, sus, lângă Acela, care vede, pricepe și iartă tot.

ALEXANDRU ELIAN

Impresii de bacalaureat

Foștilor mei colegi

O tempora! o mores! Cine oare a fost acela care a mai scornit și examenul de bacalaureat? Intreaga lume a școalelor se întreabă dacă nu este prea mult și acei doisprezece ani de școală, ani de pierdere de vreme pentru unii; de pierdere de energie pentru alții; de emoții pentru cei mai mulți și așa mai departe...

Iată că un elev din clasa III-a își face socoteli, gândindu-se la viitorul său îndepărtat: «Să mai urmez eu la școală încă cinci-șase ani — socotindu-i cu multă bunăvoință — și apoi să mă trântesc la bacalaureat? Nu, mai bine să fac ca Eminescu, să mă opresc într'a treia; poate cine știe ce va eși odată și din mine?» La aceste hotărâri duce blestematul de examen, ajuns gogoriță pentru copii.

Culegând mai departe reflexii făcute de elevii din clasa VIII-a, se constată că frica bacalaureatului le-a tăiat și pofta de învățatură la clasa respectivă: unii chiar au renunțat cu totul, cedând locul elevilor *točilari*. Domnii profesori aduc tinerilor blazați cuvinte de laudă și vii mulțumiri pentru liberarea locurilor, pe cari le ocupau fără de folos.

Numai cei vrednici merg înainte. — Cel puțin să nădăjduim, căci numai cu speranța trăește omul, în fața amenințării examenului fatal.

Trebue să spunem însă, că dacă bacalaureatul aduce unele neajunsuri, este totuși și de un mare folos pentru o întreagă clasă de oameni: prepară un stock însemnat de clienți pentru domnii doctori de nervi.

Intr'adevăr s'a găsit și acestora un mijloc de câștig frumușel: majoritatea de două treimi a generației, ce abia a scos uniforma de pe umeri, se prezintă cu înfrigurare la bacalaureat, pentruca, în ziua următoare, să se prezinte în cabinetul de consultații al doctorului D. — boale de nervi. Mai ștu și eu, poate că un tânăr mai plâpând sau absentă mai simțitoare dau prilejul unor pasionante articole de gazete: *Groaznica sinucidere din stradă...*

Dar să nu mai insistăm asupra acestor lugubre ima-

gini, ei mai bine să reproducem o delicioasă matură gândire a unui alt candidat la bacalaureat :

— Lasă dragă, la urma urmei au trecut atâtea nulități și n'o să trec și eu ?

Ii urâm să treacă la sesiunea următoare, dacă onorata comisiune ar ținea seamă de vechime și nu de știință.

Dar mai este o chestiune : dacă bacalaureatul este de folos. Aceasta a fost viu discutată și chiar a ajuns, prin gazete, la ordinea zilei. O comparație ne poate da răspunsul potrivit. La examenul de bacalanreat, se aleg elementele bune de cele rele, după cum se aleg, la prior, boabele bune de grâu de cele de neghină. Pentru această însă, trebuie să nu fie sîta nici prea rară, încât să se strecoare prîia ea și elementele rele, nici prea deasă, încât să nu poată trece nici ce este bun.

Dorim noilor candidați la bacalaureat spor la muncă și le amintim cuvintele latinului : «Labor improbus omnia vincit».

SIMEON AL. IUCA

«Dintr'ale mele»

Bătrânul Castel

*S'a stins lumina vrajei de altă dată,
Și umbra adâncă întunecă pământul.
Iar luna visătoare către tine cată,
Și peste ziduri stăpînitor e vântul !*

*Povestea ta din vremuri de mărire,
O știe Kronos doar : bătrân ca tine.
C'ai fost lăcaș de ură și iubire,
De cânturi vechi, de vrajă... de mărire.*

*Ș-acuma dorm bătrânele ruine,
Uitate fiind de timp... In părăsire.
Privind prin somn la vieața care vine,
Păstrându-și taina vremei de, mărire.*

ANTON WLADIMIR FROLLO

Ion Slavici

— „A murit marele maestru!“...

S'a dus dintre noi ultimul scriitor, din pleiada renumiților scriitori români din a doua jumătate a secolului al XIX. S'a dus în viața liniștită pe care o iubea cititorul literaturii române pe care trebuie să-l avem veșnic în minte alături de V. Alecsandri, M. Eminescu și I. L. Caragiale.

Viața lui Slavici a fost sbuciumată și totuși veselă pentru el. S'a născut la 1848 și a urmat la Universitățile din Viena și Buda-Pesta, de unde a venit cu titlul de profesor de limba română și istorie, în care calitate a și-funcționat la Azilul „Elena Doamna“ și Institutul „Oteteteșeanu“ din Magurele.

La 1848 se întoarce în Ardealu-i iubit și conduce ziarul „Tribuna“. Pentru un delict de presă guvernul maghiar îl condamnă la închisoare. După ce își termină pedeapsa pentru naționalismul său, se întoarce în Vechiul Regat, la 1890, urmând ca în anul 1919 să fie condamnat la 5 ani închisoare pentru articolele scrise în „Bukarester Tage blat“ contra românilor. Aci se naște o mare nelamurire. Cum se poate ca tocmai el, Slavici, cel mai mare șovinist român la 1848 să fe la 1919 dușman al sfintei uniri a Românilor.

Conduși de dictonul latin „de mortui nisi bene“ nu putem uita atitudinea sa germanofilă. Poate ar fi justificată socotind că pericolul slav ne amenință în orice moment și nu este bine să încheiem alianțe cu Slavii. Însă zic din nou că eră mai bine dacă nu eră germanofil.

Dar să lasăm viața politică unde a avut de suferit și să revenim la viața culturală pe care a trăit-o 60 de ani (debutând pentru prima oară la 17 ani ca student). Slavici a muncit mult și bine. Ogoarele unde el a tras brazde adânci au fost multe. A fost ziarist, profesor și literat.

În viața a fost și foarte persecutat.

Anul acesta putem să afirmăm cu toată tăria că lui i se cuvenia premiul național de proză, pentru că el a desfășurat cea mai bogată activitate literară dintre toți scriitorii în viața.

Un confrate (Aurora) a făcut chiar o anchetă și 54 de

scriitori mari au declarat că „numai lui Slavici i se cuvine premiul național pentru proză”. Dar comisiunea având în vedere viața politică — și în literatură s'a băgat politica! — a marelui dispărut, a lăsat pentru generații viitoare încununarea operei literare a lui Ioan Slavici.

A publicat vreo 56 de volume, toate ajunse la un mare nivel al gândirii simpliste a lui Slavici.

În ultimul său articol (vezi „Amintiri” edit. „Cultura Națională”) polemizează cu Panait Istrati și așează pe acesta, — cu toate că nu este nimerit termenul, — scriitor, la locu-i cuvenit.

Depunând o lacrimă sinceră de durere ne descoperim cuprinși de pioșenie în fața mormântului proaspăt acoperit zicând:

— „Dumnezeu să te ierte, precum ai iertat și tu pe mulți, căci „*errare humanum est*”.

RADU S. NICULESCU-MISLEA
CLASA VI MODERNĂ

Evoluția fotografiei

Dela un timp încoace, arta fotografică a început să pasioneze mult tineretul școlar. Bucuria ce o simți atunci când isbutești prin propriile-ți mijloace, și cu modestele tale cunoștințe să reproduci imaginea unui prieten, a unui lucru drag, sau a unui peisaj frumos, te îndeamnă să stăruiești cât mai mult asupra acestei arte și să ajuți la răspândirea ei. O dovadă că tot mai multă lume se interesează de această știință, ne-o înfățișează și faptul că industria articolelor fotografice a luat o mare dezvoltare. Pretutindeni vezi vitrine încărcate cu aparate de tot felul, reclame de plăci și substanțe, ateliere pentru amatori, cât și cursuri speciale pentru cei ce vor să se desăvârșească în această artă; toate acestea din cauză că s'a răspândit în cercuri cât mai largi, nu numai gustul de a fi fotografiat, dar și plăcerea de a executa tu însu-ți, și de a intra în secretul unei alte științe.

Foloasele fotografiei sunt mult apreciate în toate ramurile științelor și artelor, și cu drept cuvânt putem spune că în fiecare clipă fotografia contribuie cu ceva nou la progresul omenirii. Fotografia este o știință și în același timp și o artă. Ea cere o precizie rigu-

roasă în respectarea legilor pe care se bazează întreaga știință fotografică, și mult gust estetic în arta de a prinde un subiect. Dar toate acestea se capătă prin stăruință și practică. Amatorii de astăzi însă, necunoscători în deajuns ai articolelor fotografice, se lasă atrași de reclamele negustorilor, cari, pe lângă materialul bun pe care îl au, caută să strecoare și articolele de calitate mai proastă, profitând de neștiința cumpărătorilor. Și de aci urmează șirul de insuccese și de decepții, care face de cele mai multe ori pe amator să se lase repede de această frumoasă și plăcută artă, și să-și arunce aparatul și ustensilele în cine știe ce dulapa vechiu. De aceea am crezut necesar să întemeiem în rândurile revistei noastre o rubrică fotografică, în care să se arate în modul cel mai precis, normele după cari să se îndrepte un amator, precum și cunoștințele de cari are nevoie în această branșă. De altfel la noi există un laborator de fotografie la „Casa Școalelor”, — condus de un distins om de știință, D. I. Kestler, — pus în mod gratuit la dispoziția celor ce vor să se ocupe cu fotografia. Stătuim chiar pe tinerii începători să caute să lucreze la acest laborator unde vor putea căpăta toate cunoștințele de cari au nevoie.

Chiar din acest număr vom începe și noi să publicăm o serie de articole relative la fotografie, făcând în numărul de față un mic istoric al ei.

Adevărata fotografie este o invenție foarte recentă Trebuie însă să menționăm dela început că tot meșteșugul acesta se bazează numai pe fenomenele de lumină; deci numai cunoscând bine aceste fenomene, vom putea fotografia bine. Încă din antichitate se cunoșteau fenomene chimice cari erau atribuite efectului luminii. Așa Aristotel cunoștea efectul luminii asupra vegetalelor, iar Romani Vitruvius și Plinius în sec. I. d. Cr. erau convingși de efectul distructiv al luminii asupra culorilor și în special asupra roșului și verdelui. Prin sec. X pincipesa Eudoxia, fca împăratului grec Constantin al VIII, descoperă că lumina joacă un rol capital în vopsitul cu purpură (foarte mult întrebuițată încă din timpul Fenicienilor). Este de remarcă că anumite procedee chimice, bazate pe fenomene de lumină, erau explicate de vechii alchimisti ca efecte ale căldurii sau ale aerului. Unul dintre cei mai celebri savanți ai sec. XII, Albertus Magnus, supranumit și „Doctor Universalis”, combătea cu îndărjire efectul luminii asupra colorațiilor, cu săruri de argint. Deabia în sec. XVI, Glauber, descoperă nitratul de argint, care avea să devină baza fotografiei moderne.

Prin secolul XIII, Roger Bacon observă fenomenul ce se

petrece într-o cameră obscură, anume, proiectare inversă a imaginii obiectelor. Mai târziu, prin sec. XV, Leonardo da Vinci perfecționează camera obscură și se folosește de ea pentru a desemna repede peisaje. Pictorul Porta construie o mică cameră obscură, portativă, căreia îi adaptează, un geam mat, privind imaginile sub o pânză neagră. Astfel aparatul de fotografiat era gata. Dar să vedem cum s'a găsit emulsiunea sensibilă.

Primul fenomen de lumină care poate fi considerat ca originea fotografiei, fu semnalat deabia în sec. XVIII. Sforțările alchimistilor din sec. XVI și XVII de a găsi „piatra filosofală”, făcând ca în 1674, Adolf Balduin să descopere „piatra luminoasă”. Aceasta era un amestec de săruri fluorescente, cari odată expuse la lumină continuau să lumineze la întuneric, dar foarte slab. Acest fenomen pasiona mult pe alchimistii vremii, cari căutau să perfecționeze compoziția lui Balduin. În 1727 medicul Schulze, din Halle, își propuse să adauge compoziției fluorescente o soluție de săruri de argint. Pentru aceasta el dizolvă argint în acid nitric și soluția o turnă peste sărurile luminoase. El făcu această operație aproape de fereastră, și observă cu mare mirare că grănițele și obiectele de pe fereastră, cari, aruncau o umbră peste vasul în care el lucra, își înscriseră conturul lor pe suprafața amestecului de argint și săruri. El anunță imediat că a descoperit o metodă prin care, cu ajutorul luminii, poate să „inscrie” anumite caractere ale obiectelor.

Adevărata bază chimică a fotografiei, este fondată pe sensibilitatea sărurilor de argint la lumină, și deci experiența lui Schulze pare a fi îndrumat pe cercetători în această direcție. Dar veritabilă fotografie se datorește fără îndoială celor doi francezi: Daguerre și Niepce, și data invenției lor trebuie fixată în 1837. Nicéphore Niepce era foarte mult preocupat de problema îmbunătățirii litografice. El părea foarte intrigat de sensibilitatea unor anumite rășine la lumină, și lucrând mereu în această direcție, descoperi sensibilitatea bitumului de luda. Astfel în 1816 el întemeiază un adevărat procedeu fotografic bazat pe sensibilitatea asfaltului. În 1822, cu acest procedeu, reproduce pe sticlă un portret al papei Pius al VII-lea, care portret stăruie admirabil generală. Cu vremea atențiunea fu atrasă de un alt om, căruia îi era rezervat dreptul de a face cel mai mare pas către invenția fotografiei; adică posibilitatea de a obține o fotografie într'un timp relativ scurt de expunere în camera obscură. Acest om genial a fost Louis Jacques Daguerre. El era pictor de meserie, și lucra decoruri pentru operă. Lui i-se datoresc niște tablouri numite „Diorama” cari privite din diferite poziții, prezintă

diferite aspecte. În orele libere Daguerre se ocupa foarte mult cu fizica și chimia. Niepce și Daguerre se cunoscuseră în 1829 și se asociară spre a-și exploata împreună cunoștințele lor. Din nenorocire însă Niepce muri în 1833 și fiul său Isidore Niepce continuă contractul cu Daguerre. Nicéphore Niepce putuse obține în asfalt fotografii foarte clare, pe cari le fixa cu anumite substanțe chiar în camera neagră. Pentru aceasta el poate fi socotit ca inventatorul fotografiei în cameră. În același timp însă Daguerre realizează cel mai mare progres în fotografie, descoperind metoda, dezvoltării în plăcilor cu iodură de argint, făcând astfel fotografia practică. După cum se poate vedea din corespondența sa cu Isidore Niepce, Daguerre realizează cel mai mare progres în fotografia practică. După cum se poate vedea din corespondența sa cu Isidore Niepce, Daguerre descoperise în 1837 că o imagine proiectată foarte puțin timp într'o cameră obscură, pe o placă cu iodură de argint, se dezvoltă singură sub influența vaporilor de mercur. Daguerre constata încă din 1831 că plăcile cu iodură de argint se înegresc la lumină, și că deci ceia ce căpăta el prin dezvoltare, nu erau decât probe negative. Aceste negative însă, privite într'o anumită poziție, puteau da impresia naturală a pozitivului.

Se zice că Daguerre datorează descoperirea procedurii dezvoltării cu mercur, numai unei simple întâmplări. Se știe că plăcile cu iodură de argint, nu dau nici-o imagine dacă nu sunt expuse un timp mai îndelungat în aparat. O expunere prea scurtă nu dă nici un rezultat.

Daguerre avea mai multe plăci insuficient expuse și deci cari nu prezentau nici o imagine. El puse aceste plăci într'un dulap vechiu în care mai avea o mulțime de substanțe chimice. După câteva săptămâni umblând din nou în acel dulap, dete peste plăci și constată cu mare surprindere că ele prezentau imagini foarte clare. Imediat el deduse ca una din substanțele ce se găseau în acel dulap a influențat plăcile dezvoltându-le. Făcând mereu încercări și scoțând una câte una substanțele ce se găseau în acel dulap, el continua să caute în câteva ore fotografii admirabile. La un moment dat, după ce toate substanțele fuseseră scoase din dulapul misterios, atențiunea îi fu atrasă de un vas cu mercur, căruia el nu-i dăduse nici o importanță. Astfel se născu principiul „daguerotipiei”. În câteva cuvinte acest principiu este următorul: Plăci de cupru, perfect plane, erau argintate pe una din fețe și apoi introduse în vaporii de iod, astfel că se forma pe față un strat de iodură de argint. În urmă erau expuse în aparat și apoi erau

developează, așezându-le deasupra unei cuvete cu mercur încălzit.

Totuși invenția lui Daguerre nu prea atrase atențiunea publică. Daguerre și Niepce se adresară în zadar capitaliștilor și amatorilor de arte, ba făcură chiar și o subscripție pentru a-și putea exploata procedeul lor, dar fără mult succes. Ei se prezentară atunci celebrului cercetător Arago, care le arătă multă bunăvoință și care făcu în anul 1839 o comunicare academiei franceze de științe, despre invenția lor. În urma recomandății elogiase aduse de Arago și Guay-Lussac, guvernul francez acorda lui Daguerre și lui Isidore Niepce o subvenție, primului de 6000 și celui de-al doilea de 4000 franci.

Prin 1840, Petzval și Voigtlander construira obiectivul cu lentile și astfel imaginile căpătără o luminozitate mai mare, reducând considerabil timpul de poză. Afară de aceasta, iodura de argint, foarte puțin sensibilă, fu înlocuit printr'un amestec de iodo-bromură de argint, cu mult mai sensibilă, care reduce timpul de expunere la câteva secunde, când lumina este intensă. Singurul inconvenient al Daguerotipiei era acela că imaginile de pe plăci nu mai puteau fi reproduse; astfel că fiecare placă de metal dădea numai o singură imagine, însuși clișeu. Dar și în această direcție se făcură progrese prin invenția lui Fox Talbot. Acesta așternu compoziția de iodo-bromură de argint pe o foaie de hârtie, făcând astfel hârtia negativă, după care putea face mai multe copii pozitive.

Natural, copiile nu aveau o claritate perfectă deoarece hârtia nu este transparentă și prezintă granulațiuni. Niepce-de-St. Victor, nepotul lui Nicéphore Niepce făcu primele imagini pe sticlă, întrebuițând o emulsie de iodo-bromură de Ag. și amidon, pe care o așternea pe un geam, înlesnind astfel scoaterea pozitelor. În 1851 Scott Archer introduce albumina și mai târziu colodiul ca emulsie; însă amândouă prezintă dezavantajul că trebuiesc preparate chiar în momentul întrebuițării, lucru care nu e totdeauna cu putință. Medicul englez Richard Maddox inventă 1871 plăcile uscate cu gelatino-bromură de Ag. cari se întrebuițează și până în ziua de azi. Aceste plăci pot fi conservate un timp destul de îndelungat până la întrebuițare.

În timpul din urmă se fac încercări pentru a se obține fotografii în culori. Până acuma însă nu s'a putut obține decât numai pe sticlă, sub formă de diapozitive, cu plăci autocrome. Dar știința este încă departe de a-și spune ultimul cuvânt în această direcție, așa că viitorul de sigur că ne rezervă surprize neașteptate.

Cam aceasta ar fi în linii generale evoluția fotografiei, la care au contribuit atâția savanți prin străduințele lor. Sperăm că și de

aci încolo, din generațiile mai noi, se vor găsi elemente cari să se dedice muncii de laborator, și să ducă cunoștințele actuale, mai departe în drumul spre perfecțiune, și nu numai în fotografie, ci în toate ramurile științei.

MĂTĂSARU C. TRAIAN

Alfred Nobel

Țara noastră, frumoasa și bogata Românie, n'a fost și nu este încă destul de bine cunoscută de străini, chiar de acei ce reprezintă pătura lor cultă. Se știe încă puțin de măreția bogățiilor noastre, de farmecul poporului român, de civilizația și cultura noastră, cu toate că ni s'a ivit de multe ori ocazia să arătăm, și am arătat, că România este accesibilă culturii și civilizației apusene, că pe lângă ea e înzestrată de «Natură» cu o mulțime de bogății, mai este și un focar de lumină și cultură pentru țările ei vecine, constituind astfel în Orientul Europei, ceea ce Franța este pentru Occident și pentru omenire în genere. Anul acesta încă, țara noastră a avut în 2 rânduri ocazia să arate străinătății, că ea reprezintă un factor însemnat în dezvoltarea și progresul omenirii, că și în țara noastră arta și știința se cultivă tot cu atâta dragoste și interes ca și în celelalte țări

Astfel ea a devenit mai cunoscută și a eșit mărită în ochii străinătății, fiindu-i dat să adune la cele 2 congrese ținute de curând în Capitală, «Congresul internațional de Chimie», și cel «de sondaje», pe distinși oaspeți, reprezentanții a 28 state diferite de pe globul pământesc, profesori universitari, ingineri însemnați și pe marii chimiști ai timpului de față, printre cari și câțiva laureați cu premiul Nobel!

Nobel? ! Desigur că nu un om ca toți oamenii, ci unul ce și-a înțeles menirea sa de om mai bine decât mulți alții; iar premiile ce-i poartă numele nu sunt niște simple recompense acordate muritorilor, ci ele constituie pentru oamenii ce-și pun viața în slujba unei idei înalte, unui ideal, cea mai mare satisfacție morală ce i se poate da, dacă nu și una materială.

Alfred Nobel s'a născut în Stockholm la 21 Octombrie 1833. Eră al 3-a fiu al chimistului Emmanuel Nobel, care

s'a ocupat foarte mult cu fabricarea explozivelor și care în urma unei mari explozii ce l'a discreditat în ochii concetățenilor, se stabili în Petrograd.

Aci, fiind ajutat de fii săi, mai ales de Alfred, care își isprăvisse studiile de inginer mecanic în New York înființă o fabrică de torpile, care aduse Rusiei, servicii imense în războiul Crimeii.

Încetarea războiului și concurența firmelor engleze aduseră cu ele și falimentul întreprinderii lui Nobel. În urma acestui eșec, Emanuel Nobel se stabilește în Helemborg unde ajutat de Alfred începe fabricarea explozivelor cu nitroglicerina, care până atunci nu avusese prea multă întrebuințare fiind foarte otrăvitoare și mai ales foarte periculoasă. În 1864 fabrica sare în aer, și cu ea și fiul mai mic al bătrânului chimist, care măhnit de durere moare curând după aceasta. Rămăs singur, Alfred Nobel nu se descurajează și-și construiește pe lacul Melar, (pe uscat i se interzise) o fabrică plutitoare. Dar în acest timp nitroglicerina nu mai are căutare din cauza deselor explozii pricinuite de starea ei lichidă. Trebuie găsit procedeul, prin care nitroglicerina să devie solidă și să-și producă efectul la momentul dorit. Cheia acestei probleme fu găsită printr'o norocoasă întâmplare de către Alfred Nobel în anul 1866, când descoperi dinamita, căpătată din amestecarea nitroglicerinei cu Kiesलगुर-ul, o masă poroasă provenită din carapacele silicioase a unor diatomee. Dinamita, astfel obișnuită corespundea tuturor cerințelor; era solidă, mai eficace cu nitroglicerina fără a prezenta însă inconveniențele ei. De multă reclamă n'a avut invenția lui Nobel, căci explozia produsă pe o corabie ce transporta dinamită în Lima, capitala Perului, fu de ajuns să convingă lumea de însemnătatea și puterea distructivă a noului explosiv. Comenzile se succed una după alta, fabrici peste fabrici se ridică și în câțiva ani peste 20 de uzini fabrică dinamită.

Consumația ei în diferitele întreprinderi industriale mai ales la construcția tunelelor, crește într'un scurt interval cu peste 3.000.000 kgr. Evident că invenția lui Nobel, succedate de altele mai mici, îi asigură un renume și totdeodată o avere fabuloasă de aproape 50.000.000 franci ! Și asta prin anul 1867.

Către sfârșitul vieții sale, Alfred Nobel se retrase în

vila sa din San-Remo, un frumos orășel de pe coasta liguică, unde și muri la 10 Decembrie 1896. Chiar și ultimii ani ai vieții sale și-i a consacrat perfecționării explozivelor, ba îl vedem frecând și câteva încercări literare.

S'ar părea că patima cu care el s'a detat industriei dinamitei și a explozivelor în genere ar caracteriza o aptitudine războinică a lui Nobel. Din contră, el a fost un adept, un apostol al păcii, perfecționarea armanentului și a mijloacelor de luptă. în cari intrau și descoperile sale, neavând rolul după el decât a pune mai iute capăt războaielor căci: «atunci când 2 armate se vor nimici una pe alta într'o secundă, toate popoarele civilizate își vor vedea de treabă, și-și vor concedia trupele».

Cu toate că consecințele invenției sale au fost pe deo parte rele, totuși intenția lui Nobel a fost bună, el nevoind decât să contribuie cu ceva la progresul omenirii și la stabilirea unei păci temeinice între popoare.

Invenția dinamitei făcu din Nobel un Midas modern, «regele dinamitei», care contrar altor bogătași a știut să întrebuințeze imensa sa avere în modul cel mai generos. El deschise larg averea operilor de binefacere și două jumătăți din suma necesară pentru expediția lui d'Andre la polul Nord. Testamentul lăsat de Nobel, ne-a dat cea mai bună dovadă de mărinimia acestui Mecena modern, care prin cele 5 premii anuale, de aproape 300.000 franci unul, dă un imbold omenirii spre mai multă muncă și progres.

Aceasta e pe scurt biografia marelui inginer, chimist și filantrop, Alfred Nobel, Cei 63 ani de viață a lui Alfred Nobel ar putea constitui în toate timpurile exemplul cel mai viu ce trebuie dat generațiilor omeniești, care ne învață cum prin răbdare, stăruință și muncă omul își poate croi un drum drept și luminos în viață, își poate ajunge ținta dorită.

VANCI GHEORGHE

Recenzie

Oameni în război

de ANDREAS LATZCO

O carte pacifistă. Eram obișnuiți ca în toate cărțile, fie de literatură, fie de istorie să se preamărească moartea eroică, războaiele „Oameni în război”, rupe tradiția și Latzco un ofițer ungar, descrie în cartea sa, războiul nu cu cuvinte de fantazonă bombastică, ci cu vorbe pline de ură, de desnădejde față de această mare „salată de oameni”. Schițele sale sunt de un realism zguduitor, care te înfioară și te înduioșează.

În *Plecarea*, într-o sală a unui spital, o soră de caritate, soția unui maior, pune următoarea întrebare: Ce este mai grozav în război? Răspunsuri diferite. Dintr'un colț un ofițer (recte Latzco) răspunde rar: Grozav? Vreți să știți cei mai grozav? Ei bine! e desamăgiera îngrozitoare a plecării. Numai plecarea e o recepție... cruzimea femeilor asta, vezi, asta a fost decepția. Să aibă ele puterea, oribilă putere, să-ți suradă și să-ți svârle trandafiri, să-și poată da bărbății.. asta te decepționează... că ne-au predat legați, ca să aibă fiecare eroul ei...

„*Botezul de joc*” e grozavă lupta sufletească, ce se dă în câmpul Marschner care trebuie

să-și conducă batalionul la o moarte sigură. Vede cu groază cum locotenentul său, omoară niște răniți, cari cer ajutor. A vrea să predea comanda acestei brute, însă un șrapnel îl scapă de grozăvia măcelului.

„*Invingătorul*” și „*Moartea eroului*” sunt, poate, cele mai puțin reușite din schițele lui Latzco, care încearcă să fie satiric, dar subiectul îi aduce mai curând o lacrimă pe geană, când un surâs în colțul gurii. În schimb în ultimele două, cele mai puternice din întregul volum, vedem ideile pacifiste dragostea de oameni a autorului.

În „*Camaradul*” un bolnav, pe care doctorii îl cred neputincios, le răspunde astfel:

— „Nu vă stăneniți, Domnilor Doctori! Și la urma urmei e o cinste a fi învinut de nebunie furioasă, față de mișei cari, pentru a-și mântui pielea, au oțelit omenirea, au desființat mila și și-au făcut un piedestal din cadavrele altora! Dar nu trebuie să încetăm; să semănăm pământul întreg. Într'o zi germele va crește în toate inimile, în toate casele, va deveni un spectru, un mort își va arăta rânile. Și o spun; înșfârșit nă

praznic strigă: „*sa-la-tă de oameni*”, scos de milioane de glasuri, sărbătorind mântuirea lumii, imi va fi cântat sub ferestre”.

În „*Reînțarcerea*”, care nu mai este schiță, ci o încercare de nuvelă, pierde din valoare, prin caracterul ungueresc, care transpiră din fiecare idee. Dealt-

minteri chiar finalul e prea melodramatic. În ori ce caz, nuvela e străbătută de același șuflu cald de umanitate, pe care îl găsești în întregul volum.

Latzco, își termină astfel cartea: „*Amicilor și inamicilor!* Eu știu că va veni o zi când toată lumea va gândi ca mine”.

BASILE MĂRCULESCU

Cronica Teatrală

„*Meșterul Manole*” de Victor Eftimiu

Dramă în versuri în 5 acte

Teatrul Național a reprezentat pentru prima oară noua lucrare dramatică a d-lui Victor Eftimiu, inspirată din populara legendă a meșterului Manole, una din cele mai sugestive legende românești, cari constituie un nou mare succes pentru teatrul original românesc, deschizându-i perspective noi.

Iată pe scurt conținutul piesei. La Veneția, în cripta secretă a meșterilor zidari, pasnicul, anunță Marelui Maestru sosirea meșterului Manole cu cei nouă tovarăși ai săi, din Țara Românească. Ei cer Marelui Maestru deslegarea de-a putea zidi și în țara lor, cu orice sacrificii, altare închinare credinții. Adunarea meșterilor primește dorința fraților români, și în toată întinderea criptii răsună jurământul pe sfânta formulă: «Zidim».

Meșterii reîntorcându-se în țară, Neagoe Basarab, domnitorul țării vrea să ridice un altar de credință, Manole, un altar al frumosului, pentru care cere mijloace materiale, necesare clădirii. Acest act e de un remarcabil pitoresc prin evocarea jertfelor creștinești și domnești.

Actul III și IV intră în miezul conflictului dramatic. La temelie zidurilor dela Argeș, meșterii sunt deznădăjduiți, căci zidurile înălțate ziua, se prăbușesc seara. Noaptea se

coboară și din dosul ruinelor apare vrăjitoarea, care rostește ursita legendei: mânăstirea nu se va zidi decât cu o jertfă omenească. După propunerea lui Manole, toți meșterii jură că vor aduce grozava jertfă a sângelui.

Actul al IV-lea își ȳia drumul în zorii aceleași nopți. Mesterii se leagă ca, cea dintâi femeie ce va veni cu merinde să fie zidită de vie, pentru realizarea visului lor. Și cea dintâi fu Rândunel, soția lui Manole. El blestemă și se roagă în același timp, din văzduh se abate o groaznică furtună cu trăsnete, dar femeia își vede de drum. Momentul apropierei ei și zbuciumul lăuntric al lui Manole ne dau fiorul durerii.

Manole vrea să renunțe la zidire, e gata să-și calce jurământul, dar Rândunel se împotrivește, se jertfește singură și într'adevăr meșterii zidesc ființa cea mai dragă în stălpul dela ușa mânăstirii.

Biserica e terminată în toată splendoarea ei. Domnul și preoțimea inaugurează sfânta catedrală, unde dorește, în fața curții și-a poporului, să răsplătească pe meșteri pentru sacrificiile aduse în slujba Artei și a Bisericii, însă Manole văzându-și visul împlinit, se avântă depe acoperișul mânăstirii în văzduh spre lumea iubitei sale. Înainte de a-și da duhul, meșterii îi cântă pentru ultima oară lozinca:

Prin sânge, prin piatră—zidim.

În dramatizarea legendii «Meșterului Manole» a triumfat din nou strălucitul talent poetic și dramatic al D-lui Victor Eftimiu, care a adus în literatura noastră teatrală un nou suflu de înviore, fiind creată din curată și divină sursă de inspirație a literaturii noastre populare. Numai așa îmi explic și entuziasmul cu care publicul a primit piesa.

În «Meșterul Manole» V. Eftimiu rezumă lupta pentru realizarea idealului în artă, care cere artistului toate jertfele din lume, pentru atingerea țelului său...frumosul. Acestei laturi filosofice V. Eftimiu i-a dat locul cuvenit în conflictul dramatic al lucrării sale.

Meșterul Manole simbolizează pe artistul creator, care-și sacrifică pasiunile pământești pentru realizarea operei nemuritoare. Zidind pe Rândunel, el își sacrifică pornirile lumești pentru triumful artei. Ezitarea de scurtă durată a lui Manole de a-și zidi soția, a făcut pe unii să susție că se depărtează de ideal și deaci critică nefavorabilă piesii

Dar ezitarea aceea e foarte logică, își are explicarea ei, căci poetul trebuia să ȳie seama de revolta concepției umane de azi împotriva barbariei de a zidi de vie o făptură omenească. Autorul a făcut foarte bine că a ținut seamă de acest conflict și a ocupat ambele acte 3 și 4 — cu lupta sufletească a lui Manole, a tovarășilor lui și a soției lui. În «Meșterul Manole» găsim pasagii reperitoare, frumuseții de-o valoare artistică incontestabilă ca: pledoaria lui Manole pentru realizarea visului său, ideea meșterilor că trebuie îndeplinită o jertfă, tristețea lor pentru nefericita ființă, care va muri, etc.

În legendă după cum știm, figura Domnitoului apare micșorată, sacrificând meșterii la terminarea catedralei, autorul găsește însă mijlocul prin care-l redă ca pe un om credincios și bun, înfățișând totodată și sinuciderea lui Manole, ca o moarte demnă și frumoasă, D-l Eftimiu a înfrânt multiplele greutăți eu cari a avut de luptat. E de netăgăduit însă că interpretare, montarea și punerea în scenă au o însemnată parte din succesul premierei. Cât despre interpretare e de ajuns să menționez că era încredințată d-lor Nottara, Demetriade, Bulfinsky, Soreanu, Brezeanu, Pella, Vraca, Polizu etc. și doamnelor Demetriade, Agepsina Maery Eftimiu, V. Mierlescu etc.

În general piesa a plăcut publicului. Prevăd «Meșterului Manole» un lung succes teatral.

D. ȘTEFANESCU

Idei și fapte

La 11 Octombrie 1925 s'au împlinit 50 ani de la nașterea lui Șt. O. Iosif. Originar din Ardeal, a dus o viață sbuciumată, plină de greutăți materiale. Poeziile sale ne arată un talent, un suflet duios și melancolic. A lăsat traduceri din Heine și Petöfi. A murit în 1913, când armatele române îi cântau marșul pe câmpiile Bulgariei.

În minunata colecție istorică *L'Evolution de l'Humanité* condusă de Henri Berr, a apărut o lucrare a lui Clément Huart, profesor

la școala de limbile orientale din Paris: *La Perse*. „L'Evolution de l'Humanité“, care până astăzi a publicat o mulțime de lucrări privitoare la preistorie și protoistorie (Edm. Perrier, J. de Morgan, J. Vendryes, L. Febvre, Eugène Pittard, A. Moret și Davy) precum și studii serioase despre civilizațiile din Mesopotamia, Creta, Grecia și Italia (L. Delaporte, G. Glotz, A. Jardé, A. Ridder, W. Deonna, L. Robin, Léon Homo, J. Declareuil) ne dă în sfârșit și civilizația Iranului. Rămâne ca într'un număr viitor să facem o recenzie a fiecărei opere, apărute în această colecție de sinteză istorică.

O lucrare de o importanță capitală, e ultima lucrare a marelui nostru istoric N. Iorga: *Histoire des Peuples balkaniques* care tratează istoria popoarelor balcanice, dela venirea Turcilor în Europa până în zilele noastre.

Se simțea nevoia unei astfel de lucrări căci până acum nu aveam la îndemână de cât istoria fiecărui popor balcanic în parte (mulțumită lucrărilor istoricilor slavi: Jirececk, Zlatarski, și francezii Louis Léger, A. de la Jonquière). De lucrarea d-lui profesor N. Iorga, nu se poate lipsi nici unul din aceia care se interesează de trecutul vecinilor noștri sud-dunăreni.

A încetat din viață distinsul profesor universitar I. Ursu, urmașul lui Dimitrie Onciul, la catedra de istoria Românilor (Univ. din București). Dintre ultimile sale lucrări cităm interesanta monografie a lui Ștefan cel Mare (apărută în vara trecută), indispensabilă aceluia care se ocupă cu trecutul neamului nostru.
